

Introducció

La titulació de Geografia de la URV ha estat avaluada dins del programa institucional de l'any 2000 de l'Agència per a la Qualitat del Sistema Universitari a Catalunya (AQU Catalunya). La fase d'avaluació interna, però, no va començar fins al desembre de l'any 2000, en què es va constituir el comitè intern, i es va concloure el mes d'abril de 2002, en què es va lliurar l'autoinforme. En el comitè intern hi havia una representació adequada de professors, alumnes i personal d'administració i serveis de la titulació. El procés d'avaluació va coincidir amb el procés de revisió del Pla d'estudis. La visita del comitè extern d'avaluació va tenir lloc durant el mes de maig de 2002 i l'informe extern va ser lliurat a AQU Catalunya el mes de juliol. En aquest comitè hi havia professors d'altres universitats, professionals vinculats a la geografia i un expert en processos d'avaluació.

En general, l'avaluació s'ha desenvolupat de manera satisfactòria i en un clima de col·laboració i coincidència en la diagnosi entre ambdós comitès. Amb tot, cal tenir present que es va avaluar fonamentalment un pla ja revisat i que, en canvi, s'han fet propostes relatives a un altre.

Context institucional

Els estudis de Geografia de la URV s'imparteixen a la Facultat de Lletres, situada al centre de Tarragona, juntament amb els ensenyaments d'Antropologia Social i Cultural, Filologia anglesa, Filologia catalana, Filologia hispànica, Història i, des del curs 2001-2002, Història de l'Art i Publicitat i Relacions Públiques. A Catalunya, aquest ensenyament també s'imparteix a la UB, la UAB, la UdG i la UdL. Hi ha, per tant, una oferta àmplia que genera una competència notable.

L'ensenyament es va començar a impartir a la URV el curs 1993-1994. Ara bé, aquests estudis es feien a Tarragona des de l'any 1971 per mitjà de la titulació d'Història General i Geografia de la Divisió VII de la Universitat de Barcelona, que s'impartia a la Facultat de Lletres. Actualment hi ha més de 160 alumnes matriculats i cada any se'n graduen uns 20.

Taula 1. Dades generals de la URV. Curs 1999-2000

	Geografia, URV
Alumnes de l'ensenyament	168
Alumnes de l'ensenyament a tot Catalunya	1.999
Alumnes totals matriculats a la URV	11.737
Alumnes de cicle llarg a la URV	5.899
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte del total d'alumnes de la URV	1,43%
Percentatge d'alumnes de la titulació respecte dels alumnes totals de cicle llarg de la URV	2,85%
Percentatge d'alumnes respecte del total d'alumnes de la titulació a Catalunya	8,4%

Malgrat que no hi ha una valoració social massa explícita de la funció del geògraf, a causa del desconeixement d'aquesta disciplina, el marc econòmic actual obre noves possibilitats als professionals de la geografia, relacionades amb la planificació, el desenvolupament i la gestió territorials, el medi ambient, la cartografia, etc. Així, l'arrelament i la connexió de la titulació amb l'entorn socioeconòmic de les comarques tarragonines són alts, i aquest és, precisament, un dels punts forts de l'ensenyament. En aquest sentit, la titulació gaudeix d'un bon reconeixement social, especialment entre els sectors turístic –sector bàsic de l'economia de la província–, climatològic i ambiental. En el mercat de treball, però, tot i les bones relacions que la titulació manté amb empreses i institucions, té una presència i una influència limitades.

L'accés a l'estudi

El principal repte de la titulació és fer front a la dràstica reducció de la demanda dels últims anys. Així, dels 49 alumnes que es van matricular en la titulació el curs 1997-1998, s'ha passat progressivament als 21 del curs 2000-2001 (vegeu el gràfic 1), com a conseqüència, entre altres factors, del descens de la natalitat i de l'augment de l'oferta educativa en l'àmbit de les ciències socials.

Taula 2. Notes de tall. Evolució 1996-2001

Titulació	Via d'accés PAU				
	1996-1997	1997-1998	1998-1999	1999-2000	2000-2001
Geografia, URV	5,01	5,19	5,00	5,00	5,00

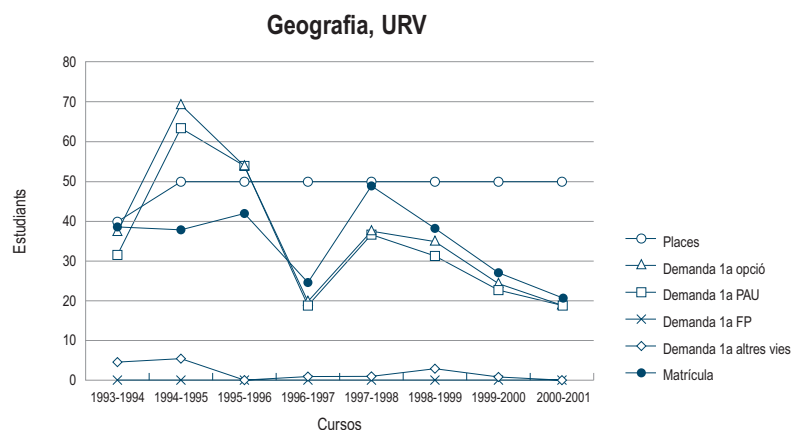
La gran majoria dels alumnes de nou accés provenen de les PAU (el 100% el curs 2000-2001) i el percentatge d'estudiants que han triat la carrera en primera opció ha anat augmentat progressivament. En general, la nota mitjana és baixa i la nota de tall s'ha mantingut en el 5 en els tres darrers cursos. D'altra banda, s'ha constatat que hi ha un nombre elevat d'abandonaments en el primer curs, fet que es produïa sobretot fa uns anys, quan alumnes procedents de Barcelona, que no havien pogut accedir a les universitats d'aquesta ciutat en la preinscripció, es traslladaven a aquestes després d'acabar el primer curs.

Finalment, pel que fa a l'accés cal dir que, a diferència d'altres ensenyaments d'humanitats en els quals hi ha més dones que homes, a Geografia les dues tercers parts dels alumnes són homes.

Taula 3. Demanda d'accés a la titulació. Curs 2000-2001

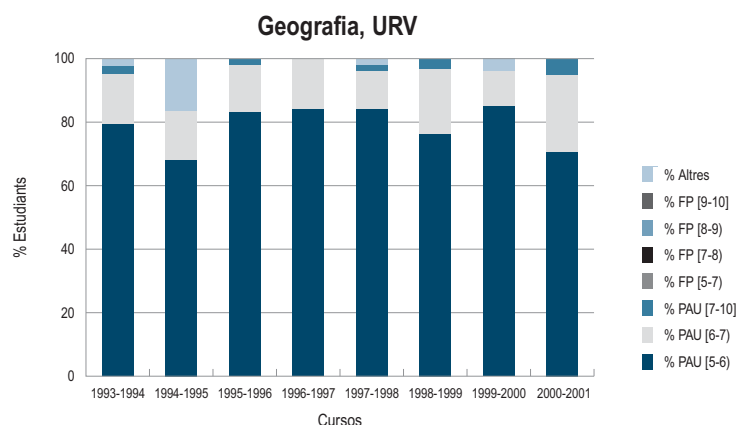
Titulació	Places ofertes*	Demanada global	Ràtio demanda/oferta	Demanda 1a opció		Demanda satisfeta global
				PAU	Altres	
Geografia, URV	50	19	0,38	19	0	21

* Places ofertes a Catalunya (curs 2000-2001): 450
Demanda en 1a opció a Catalunya (curs 2000-2001): 231

Taula 4. Distribució dels alumnes de 1r curs per notes i vies d'accés

Titulació	Via d'accés PAU								
	Curs 1998-1999			Curs 1999-2000			Curs 2000-2001		
	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7	[5-6]	[6-7]	>7
Geografia, URV	76,3%	21,05%	2,6%	88,4%	11,5%	0%	71,42%	23,8%	4,76%

Tant l'ensenyament com la universitat mateixa duen a terme una tasca important de promoció i captació de nous estudiants, especialment entre els alumnes de batxillerat, cosa que el comitè extern d'avaluació ha valorat positivament, tot i que els resultats, de moment, han estat pocs. Per això els responsables de la titulació volen ampliar les accions de captació d'estudiants cap a antics alumnes d'altres titulacions, com ara Història, Magisteri, Enginyeria Tècnica, Topografia, etc.

Fites, objectius i planificació

Tot i que l'informe del comitè intern planteja adequadament els objectius i les fites de la titulació, no hi ha un document únic que els reculli, cosa que a partir de la posada en marxa del procés d'avaluació, el comitè intern ha expressat la voluntat de formalitzar-ne un. En aquest sentit, la reforma que s'ha fet del Pla d'estudis defineix ja l'orientació del títol cap a la formació de geògrafs professionals, preferentment relacionada amb el territori i el context socioeconòmic propers, i tenint també en compte d'oferir una base sòlida de formació generalista. En opinió del comitè extern, aquesta opció és la més indicada per a l'ensenyament. Els responsables de la titulació també consideren necessari que el Pla d'estudis consideri el perfil de futurs professionals com a professors de secundària.

Finalment, el comitè extern recomana que, un cop fixats els objectius, s'estableixin els mecanismes de revisió i seguiment oportuns, així com que la formació impartida es contrasti amb professionals externs a la Universitat (graduats, col·legis professionals, etc.).

El programa de formació

El Pla d'estudis avaluat, aprovat el 1994, té una càrrega global de 300 crèdits, que es reparteixen al llarg de dos cicles, de dos anys cadascun. El nou pla d'estudis, implantat el curs 2001-2002, té també una càrrega global de 300 crèdits, que es reparteixen en dos cicles, de tres anys el primer i de dos el segon, i combina una formació més professional, especialment en el segon cicle, amb una formació generalista i interdisciplinària.

El comitè extern d'avaluació considera que el Pla d'estudis té una estructura clara i una distribució per cursos i quadrimestres adequada. Tot i així, opina que hi ha un nombre excessiu d'assignatures per quadrimestre i any, a causa de la inexistència de matèries anuals. D'altra banda, el comitè extern valora positivament les assignatures de caràcter instrumental, especialment les de cartografia i estadística, ja que s'adiuen amb l'objectiu de la titulació d'oferir una formació per a la pràctica professional, però alhora recomana que s'estableixin línies d'especialització, sobretot en el segon cicle.

Taula 5. El programa de formació

Geografia, URV	
Publicació al BOE	02-02-1994
Anys de durada	4
Pla d'estudis	
Crèdits troncal i obligatoris	186
Teoria	133,5
Pràctica	52,5
Crèdits optatius (b)	84
Crèdits de lliure elecció	30
Total	300
Grau mínim de practicitat obligatòria	28,2%
Nombre d'assignatures optatives ofertes	26
Oferta de crèdits optatius propis (a)	204
Percentatge de crèdits optatius al pla d'estudis	28%
Relació d'optativitat (a/b)	2,42
Projecte final de carrera / Pràcticum	No
Pràctiques en empreses	Sí

La dimensió pràctica del Pla d'estudis representa aproximadament el 30% de la docència i es concreta, d'una banda, en les pràctiques de laboratori i en els exercicis a classe, i, de l'altra, en les visites a institucions i organismes externs i en les sortides de camp que es fan freqüentment i que s'han considerat ben integrades en la programació docent. Cada curs s'organitza una sortida de camp en la qual es treballen transversalment els continguts impartits i en la qual participen professors d'altres universitats. El nombre d'alumnes per grup de pràctiques s'ha considerat adequat, però el fet que les pràctiques es concentrin en un dia de la setmana es considera un aspecte que s'ha de millorar, ja que representa un repte organitzatiu massa important i provoca coincidències horàries.

L'assignatura optativa Pràctiques Externes s'ha considerat un dels principals punts forts de l'ensenyament, entre altres factors perquè permet establir forts lligams amb empreses i institucions que, sovint, representen per a molts alumnes una porta d'entrada al món del treball. D'aquesta assignatura, se n'ha valorat positivament tant l'organització com el seguiment del treball que hi fan els alumnes, per bé que el comitè extern recomana ampliar-ne l'horari.

Pel que fa als programes de les assignatures, en general són coherents amb els objectius i els seus continguts s'han considerat adequats i actualitzats científicament. La *Guia de l'estudiant*, que es publica anualment, recull tota la informació necessària per als alumnes, però s'hi han observat algunes imprecisions i alguns buits que caldria revisar.

Desenvolupament de l'ensenyament

La metodologia docent, en opinió del comitè extern, és adequada i diversa. Hi ha una voluntat per a la innovació didàctica, com demostra el fet que les classes magistrals es combinin amb altres metodologies més participatives, com ara els exercicis amb dades estadístiques, les representacions gràfiques i cartogràfiques, els comentaris de text, els debats, els seminaris, etc. A més, sovint els alumnes exposen a l'aula els resultats dels seus treballs de recerca en grup. Malgrat això, el comitè intern constata una poca disponibilitat i una falta de temps material per complementar la formació rebuda a classe. D'altra banda, les infraestructures docents no són les més adequades per realitzar activitats docents participatives.

En general el compliment dels programes és elevat, si bé s'ha observat que els continguts estan molt comprimits i, per tant, els estudiants tenen poc temps per ampliar o aprofundir les tècniques d'anàlisi específiques explicades a classe. El volum d'hores lectives ultrapassa el que seria recomanable per a una dedicació a temps complet, però la revisió del Pla ha aconseguit solucionar aquest problema.

Taula 6. Distribució d'alumnes a les titulacions. Curs 1999-2000

Geografia, URV	
Mitjana d'alumnes per grup de 1r curs	
Teoria	45
Pràctica	37
Mitjana d'alumnes de nou ingrés per grup de 1r curs	
Teoria	32
Pràctica	26
Mitjana d'alumnes per grup de 1r cicle	
Teoria	44
Pràctica	36
Mitjana d'alumnes per grup de 2n cicle	
Teoria	33
Pràctica	28
Alumnes totals	168
Alumnes equivalents a temps complet	145

Segons el comitè extern d'avaluació, l'organització de la docència en classes d'una hora i mitja de durada no és la més adequada i l'horari és massa dispers al llarg del dia, com a conseqüència de la manca d'espais adequats per a la docència. D'altra banda, la coordinació interna de l'ensenyament no es fa de manera sistemàtica.

Pel que fa a l'atenció tutorial, l'ensenyament disposa d'un pla d'atenció als alumnes, especialment dels de nou ingrés, clar i amb uns objectius ben definits. La relació entre professors i alumnes és fluïda i això facilita l'atenció individualitzada. Tot i així, les tutories de nou ingrés i de seguiment acadèmic no s'han mostrat prou eficaces, en gran part perquè els alumnes les usen poc. El comitè extern recomana reforçar les tutories de primer curs per tal de reduir l'elevat nombre d'abandonaments que es produeixen.

Taula 7. Resultats acadèmics. Curs 1999-2000

Geografia, URV	
Taxa d'èxit 1r curs	
1a convocatòria	62%
2a convocatòria	71%
Taxa d'èxit 1r cicle	
1a convocatòria	71%
2a convocatòria	81%
Taxa d'èxit 2n cicle	
1a convocatòria	79%
2a convocatòria	89%
Rendiment acadèmic	
1r curs	48%
1r cicle	58%
2n cicle	85%
Mitjana d'alumnes titulats (1996-1999)	18
Taxa de graduació (en tant per u)	0,39

Quant als sistemes d'avaluació, tots els programes de les assignatures recullen les formes que es faran servir per a l'avaluació dels coneixements adquirits. Els principals mecanismes que s'usen són l'examen final, els treballs obligatoris, els dossiers de pràctiques i la valoració de la participació dels estudiants a classe. El comitè extern considera aquests procediments correctes, però creu que caldria millorar-ne la coordinació.

Pel que fa als resultats acadèmics, les taxes són elevades i augmenten a mesura que els estudiants passen de curs. La taxa de graduació, però, no arriba al 40%, la qual cosa indica que els estudis s'allarguen més del que indiquen els itineraris teòrics del Pla d'estudis. Per tal de reduir l'elevada taxa d'abandonaments i millorar els resultats acadèmics, el comitè extern aconsella reforçar les tutories de primer curs i tenir cura que els professors que imparteixen les matèries del primer any siguin els que tenen més experiència docent.

El comitè extern recomanaria la creació d'un departament propi de Geografia o algun tipus d'estructura unitària similar, per tal de millorar l'organització i la coordinació de la docència, així com la fixació d'uns objectius comuns. A més, aquesta estructura facilitaria dur a terme una política coherent de professorat.

Professorat

Tant el comitè intern com el comitè extern consideren que el perfil de formació dels professors és l'adequat per a la titulació. En la plantilla hi ha un nombre alt de doctors i professors amb un prestigi notable en el seu camp de treball, tant en l'àmbit acadèmic com en el professional. D'altra banda, tots els professors manifesten una atenció vers els alumnes, el treball aplicat i la relació amb les empreses i institucions. El comitè extern, però, creu que la plantilla resulta una mica massa justa per a les necessitats de l'ensenyament i que caldria tenir professors associats per impartir les assignatures més vinculades a la pràctica professional.

Taula 8. Dedicació docent del professorat. Curs 1999-2000

	Geografia, URV
Professorat ordinari	
Catedràtics d'universitat	11,39%
Titulars d'universitat	43,13%
Catedràtics d'escola universitària	1,46%
Titulars d'escola universitària	8,86%
Associats	27,43%
Altres	7,73%

Instal·lacions

Ambdós comitès coincideixen a considerar que l'edifici, compartit per les facultats de Lletres i de Química, no reuneix les condicions necessàries per poder impartir una docència de qualitat. Així, l'aulari és insuficient amb relació al nombre de llicenciatures que s'hi imparteixen i el volum d'alumnes. Altres aspectes que cal considerar pel que fa a les instal·lacions són les deficiències acústiques i de llum de les aules, la manca d'aules especialitzades, la inadequació de l'equipament informàtic i, en general, la manca d'espai.

La biblioteca s'usa molt i el seu fons de llibres de geografia és suficient, tot i que el comitè extern recomana ampliar-lo. D'altra banda, s'han detectat alguns problemes de catalogació i classificació. La situació de la cartoteca és més greu, ja que, malgrat que disposa d'un fons interessant, té unes condicions materials inapropiades i el servei és inadequat.

Relacions externes

En l'àmbit local, les relacions externes de l'ensenyament amb el seu context social i territorial són adients. La Unitat de Geografia manté relacions formals, estables i compromeses amb un nombre considerable d'empreses i institucions. Tot i així, el comitè extern recomana augmentar els vincles de col·laboració amb professors d'altres universitats espanyoles i amb el Col·legi de Geògrafs.

Finalment, cal dir que s'han signat molt pocs convenis específics de geografia del programa d'intercanvi d'alumnes europeu Sòcrates. Fins al curs 2001-2002, únicament tres alumnes s'hi han interessat. El comitè extern creu que és bàsic promoure els convenis de col·laboració i d'intercanvi d'estudiants amb les universitats europees.

Recerca

En el marc de la titulació es desenvolupa una tasca de recerca important, amb uns resultats i un nivell de productivitat que el comitè extern considera adequats. S'ha valorat molt positivament el fet que els projectes d'investigació donin servei a l'entorn socioeconòmic més proper. Tot i això, el comitè extern recomana, d'una banda, que s'estableixin uns objectius clars per difondre els resultats de l'activitat investigadora, i, de l'altra, que es defineixin unes fites comunes per als diferents grups de recerca.